FORRÁSOK

Korabeli vicc

„Kohn és Grün feliratkoznak [kivándorlásra]. Már mindketten csomagolnak. Grün meglátogatja Kohnt. Tanácsot akar kérni, hogy milyen hasznosabb dolgot vihetne még magával. Kohn éppen az egyik bőröndjét akarta lezárni, Grün meglátja, hogy a bőröndben egy Sztálin kép van. Rákiált Kohnra: Megbolondultál? Minek neked oda Sztálin képe? Kohn felnéz, s derűsen válaszol: Honvágy ellen."

Féder Zoltán: *Zsidók Háromszéken. Történelmi adat- és szöveggyűjtemény 1690–2004* Charta, Rehovot – Sepsiszentgyörgy, 2006. 306.

„Már nem vagyok a micisapkás Schwarcz Robi. Letelepedésem Izraelben, nevem héberesítése, katonai szolgálatom, aktív részvételem a 1956-os Szináj kampányban megváltoztatta énemet is. Mindenben izraelinek érzem magamat, büszke vagyok a hazámra, és mások is megérzik a nagy önbizalmat, amelyet kisugárzok. Nem gyűlölöm a magyarokat, voltak olyanok is, akik segítettek nekem és családomnak. Ami pedig Budapesttel és Magyarországgal kapcsolatos: itt nőttem fel, itt nevelkedtem, innen erednek a gyökereim. Nem tudok hátat fordítani mindennek: a magyar nyelvnek, amelynek még a durva kifejezéseit is szeretem; az egész kultúrának; a népi zenének, amely könnyet fakaszt a szememben; az ételnek, amelynek már csak az említésére is összefut a nyál a számban; az édes-csípőspaprikának, amely nemcsak az ételt ízesíti meg, hanem az embereket is; mindennek, amitől magyar a magyar. […] Én még magyarul álmodok, de a gyerekeim már izraeliek."

Avri Róbert Shacham: *Itthon – otthon.* Bába Kiadó, Szeged, 2004. 41., 47.
[Az emlékirat szerzője 1931-ben Kassán született, a háború éveit Budapesten vészelte át, 1949-ben vándorolt ki Izraelbe.]

Bányai Viktória

Magyar ajkú zsidó közösségek a világban

Kivándorlás

Magyar nyelvterületről elszármazott zsidók a világ számos országában telepedtek le, sok helyen azonban a helyi zsidó közösségbe tagozódtak be, nem alakítottak ki önálló szervezeti kereteket. Az ő sorsuk, ha a vándorlási statisztikákban meg is jelennek, a későbbiekben nyomon követhetetlen. Az alábbiakban a magyar nyelvű, illetve valamilyen formában magyar hagyományokhoz kötődő zsidó közösségek kialakulását, intézményeit vázoljuk fel a rendelkezésre álló – sokszor nagyon töredékes és pontatlan – adatok alapján. A két legfontosabb központ Izrael és Észak-Amerika – az Egyesült Államok és Kanada –, de Nyugat-Európa és Dél-Amerika államai, valamint Ausztrália is a kivándorlás fontos célországaivá váltak, főképp a második világháború és 1956 után.

Míg a dualizmus időszakában, a 19–20. század fordulóján – főképp az igen szegény északkeleti megyékben – alapvetően a gazdasági nehézségek voltak a kivándorlás indítékai, addig a két világháború között már politikai okok is komoly szerepet játszottak. A trianoni Magyarországról a továbbtanulásukat lehetetlenné tevő *numerus clausus* törvény miatt sok tehetséges fiatal indult útnak Nyugat-Európa és Észak-Amerika felé, többen világhírre tettek szert. A cionista mozgalom, a Palesztinába való kivándorlás az utódállamok mindegyikében erőteljes volt. Magyarországon ez csak a harmincas évek végén, a zsidótörvények bevezetésekor erősödött meg, de ekkor is csak néhány ezer fő választotta ezt az utat, a többség továbbra is az Egyesült Államokba igyekezett. Tragikusan alacsony – ötezer és tízezer fő közti – a háború éveiben sikeresen távozók száma. A kivándorlás igazi áradata a Holokauszt után indult meg, és csúcspontját 1947–49 között érte el. Ezt a szovjet érdekszférába került országokban a kommunista hatalomátvétel (még a határok lezárulása előtt) és Izrael állam megalakulásának időbeni egybeesése is növelte. Ez a rövid időszak talán az egyetlen, amikor a trianoni Magyarország területéről kivándorlók között is többségbe kerültek az Izraelbe tartók.

A kommunista érában a politikai lehetőségek függvényében tovább folytatódott a zsidóság elvándorlása a térségből. Magyarországról 1956 után 20–25 ezer zsidó távozott (harmaduk Izrael, kétharmaduk Észak-Amerika, Ausztrália és Nyugat-Európa felé). Bár

Az Egyesült Államok kapuja, Ellis Island

az elvándorlók új otthonra és hazára leltek, a zsidó népesség nagy részének elvesztésével a Kárpát-medencében élő népek pótolhatatlan veszteséget szenvedtek.

Izrael

Kevéssé ismert tény, hogy a Szentföldön már a 19. század második felében önálló magyar zsidó közösség működött, és a 20. század elején, az akkor még csekély létszámú palesztinai zsidóság egyik legnagyobb és gazdaságilag is legerősebb csoportja volt a Magyarországról származóké. Ez az ortodox vallásos közösség nem volt magyar nyelvű, de önmeghatározásának és önelnevezésének mégis fontos eleme volt a kibocsátó ország, Magyarország. Jeruzsálemben 1858-ban alapult a magyar *kolél* (= azonos országból származók közössége), ennek vezetője Joszef Hajjim Sonnenfeld (1849–1932) volt, aki az 1880-as években a *Baté Ungarn* (= magyar házak) negyedet is alapította a városban. Ebből a közösségből indult ki 1878-ban a kezdeményezés az első zsidó mezőgazdasági település, Petah Tikva létrehozására. Az alapítók szellemi vezetőjének, Akiva Joszef Schlesingernek (1837–1922) az elgondolása sokban hasonlított a cionista mozgalom későbbi célkitűzéseihez (a héber nyelv újbóli használata, földművelés, önvédelem, új oktatási rendszer), a döntő különbség, hogy Schlesinger és társai mindezt a legszigorúbb ortodox alapon, a földművelést és közösségi életet is szabályozó vallási előírások maradéktalan betartásával gondolták el. A szombathelyi születésű Yehosua Stampfer (1852–1894), Petah Tikva első vezetője ebben a szellemben irányította a közösséget. Az ő fia lett 1934-ben az időközben várossá nőtt település első polgármestere. (Ráday Mihály *Magyarok Izraelben* című dokumentum filmjének 2. része ezt a korai időszakot mutatja be.)

A két világháború közötti időszakban egészen más összetételű és indíttatású kivándorló csoportok érkeztek a Kárpát-medencéből Palesztinába: főként fiatalok, akiket valamelyik cionista szervezet készített fel az *alijára*, köztük sok olyan szakember (mérnökök, építészek), akik az országépítés javára fordították szakértelmüket. Az új bevándorlókat fogta össze, letelepedésüket és beilleszkedésüket segítette az 1920-as években alakult *Hitachdut Olé Hungaria* (Magyarországi Bevándorlók Egyesülete). Az egyesületnek több városban működött helyi szervezete, Rehovot városban magyar kölcsönkönyvtárat is fenntartottak, az 1940-es évek elejéről tájékoztató kiadványaikat is ismerjük. A szervezet máig él: egyfelől a Holokauszt-túlélő idősebb generáció összefogását, másfelől a közelmúltban érkezett új bevándorlók segítését végzi. A magyar anyanyelvű zsidó bevándorlóknak az a része, amely tudatosan földművelésre és közösségi életre készült, főképp erdélyi cionista fiatalok, önálló kibucokat is alapított, mint például a Kibuc Daliát 1939-ben.

A Palesztinába/Izraelbe bevándorlók számáról viszonylag megbízható forrásokkal rendelkezünk. Eszerint Magyarországról 1919 és 1948 májusa (Izrael állam kikiáltása) között körülbelül tízezren, 1948–49 folyamán még tízezren, 1950 és 1957 között mintegy 13 ezren érkeztek. E viszonylag csekély számok ismeretében jogosnak látszik az Izraeli Rádió 1961-es felvetése a magyar nyelvű rádióadás megszüntetéséről. Az ekkor kirobbanó vitában azonban az izraeli közvélemény számára is világossá vált, hogy a Kárpát-medence más

KRONOLÓGIA

1858 Jeruzsálemi magyar kolel alapítása.

1866 Az első magyar zsidó közösség az Amerikai Egyesült Államokban, a clevelandi Bené Jesurun.

1872 Első „magyar" zsinagóga New Yorkban, a közösség rövidesen 300 tagot számlál.

1878 Petah Tikva alapítása.

1919 Az Amerikai Magyar Zsidók Federációja létrehozása, amely 1919–1938 között kiadta a Jewish Hungarian Chronicle-t.

1920-as évek Hitachdut Olé Hungaria (Magyar Bevándorlók Egyesülete) megszervezése.

1931 Sao Pauloban magyar zsidó hitközség jön létre.

1938 Megalakul az argentínai Magyar-ajkú Zsidók Egyesülete (AMZSE) Villa Jenő és Reich Lajos vezetésével.

1939 Erdélyből kivándorolt, a Hasomer hacair mozgalomhoz tartozó fiatalok megalapítják a Dalia kibucot.

1947 A szatmári haszid rebbe és közösségének áttelepülése New Yorkba.

1951 A Magyar Zsidók Világszövetségének megalakulása New Yorkban.

1986 Megkezdődik a magyar nyelvterületről származó zsidóság emlékmúzeumának (Cfat) szervezése.

Petah Tikva 1912-ben

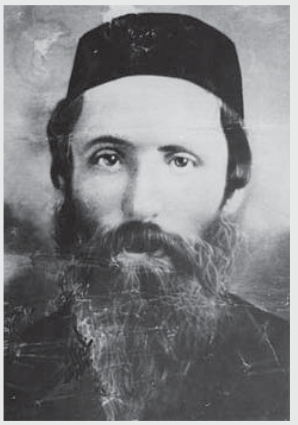

Yehosua Stampfer

„Az egykori East-Side negyed olcsó üzletei helyett a turista ma a Borrow-Parkba jár *mecie* [jiddis: olcsó vétel, talált tárgy] lesre. … Ide jöttünk Smulikkal, egy bizonyos speciális fajta nadrágtartót venni, amit a Crown-Heights-i üzletekben nem tartanak. Fogadást ajánlottam Smuliknak, hogy ha bemegyünk húsz üzletbe, abból tizenötben beszél valaki héberül, de mind a húszban tudnak magyarul. A fogadást megnyertem…"

Naftali Krausz: Ahol Ros Hasana egy napig tart. *Remény* (Tel Aviv) 1988. 4. sz. 7.
[Az idézetben említett New York-i negyedek a következők East-Side: Manhattan déli részének régi zsidó negyede, Borrow Park [Borough Park] és Crown-Heights: brooklyni haszid negyedek.]

„Fülemben cseng a helységnevek hangzása, nagyszüleim halk, édesen ömlő magyarságával ejtve: Sharoshpatak – Mishcolts – Oueyhey. Csak sok évvel ezután olvastam e városok nevét a térképen mint Sárospatak, Miskolc és Újhely, – ez utóbbinak teljes neve Sátoraljaújhely. Négy nagyszülőm egyike sem mesélt sokat ifjúságáról, melyet ez idegenül csengő helyeken töltöttek, illetve megérkezésükről Amerikába 1880 körül. Az ő hallgatásuk és az én tudatlanságom vonzott engem először saját családom történetének kutatásához, majd ezután, – bár nem vagyok hivatásos történész – azoknak a magyar zsidóknak a történetéhez, akik ebbe az országba jöttek."

Perlman, Robert: *Bridging Three Worlds. Hungarian-Jewish Americans,* 1848–1919. The University of Massachusetts Press, Amherst, 1991. 11. (Puskás Julianna fordításában)

Haifa, magyar zsidók örömtánca, 1943

országaiból érkezett zsidó bevándorlók jelentős részének is magyar az anyanyelve és kulturális kötődése. A vitában 125 ezer, 200 ezer és még nagyobb számok hangzottak el az Izraelben élő magyar ajkú zsidóság számát illetően. Reálisabbnak látszik a kisebb számot elfogadni, de elgondolkodtató adat, hogy 1960-ban a legnagyobb magyar nyelvű napilap az *Új Kelet* 20 ezer példányban jelent meg. Az Új Keleten kívül egész sor, különféle irányú sajtótermék – cionista szervezetek tájékoztatói, az Izraeli Hadsereg és politikai pártok kiadványai, elszármazotti közösségek lapjai, ortodox vallásos lapok, irodalmi, művészeti, társadalmi lapok – jelentek meg magyarul. Ezeket és a magyar nyelvű könyvkiadást Féder Zoltán bibliográfiája veszi számba, bemutatva a magyar nyelvű izraeli olvasótábor súlyát. A magyar nyelvű közösségi élet színterei a magyarul beszélők klubjai több településen (pl. Naharia, Kfar Szaba, Petah Tikva).

A Holokauszt után az azonos településről elszármazottak egyesületeket hoztak létre, melyek célja a túlélők közti kapcsolattartás valamint az egykori virágzó közösségek (Nagyvárad, Dés, Máramarossziget, Dunaszerdahely, Eger, Mád, Nagybánya, Kisvárda, Karcag stb.) emlékének fenntartása emlékkönyvek kiadásával és az egykori temető karbantartásával. Szintén az emlékezés helyszíne *A magyar nyelvterületről származó zsidóság emlékmúzeuma* Cfatban (www.hjm.org.il). A magyar anyanyelvű izraeliek gyermekei, unokái ritkán őrzik meg a magyar nyelvet. A beolvadás természetes folyamata mellett a nyelvelhagyást a Holokauszt utáni években tudatos döntés is gyorsította: voltak, akik szándékosan nem

Kolozsvári cionista zsidó fiatalok

Petah Tikva napjainkban

adták tovább gyerekeinek az őket kitaszító társadalom nyelvét.

Amerikai Egyesült Államok

Az amerikai zsidóság történetét bemutató munkák magyarországi bevándorlókat legkorábban az 1848/49-es szabadságharc után említenek: az amerikai polgárháborúban is vettek részt szabadságharcos tapasztalattal rendelkező zsidó katonák. Tömeges bevándorlás (65–70 ezer fő) az 1880-as években kezdődött és az I. világháborúig tartott. Ekkor főképp szegény ortodox családok érkeztek, akik a könnyűiparban és a kiskereskedelemben találtak megélhetést. Letelepedésük központjai New York és Cleveland voltak, de vannak adataink más városokból is magyar zsidó szervezetekről, amelyek (mint például a chicagói Dr. Herzl Egylet és a Máramaros Betegsegélyző Egylet) segélyezéssel, temetkezési ügyekkel és a társasági élet szervezésével egyaránt foglalkoztak: lényegében a diaszpóra zsidóság középkori intézményének a Hevra Kadisának modern változatát adva. New York akkori zsidó negyedében, a Lower East Side-on körülhatárolható tömböt alkottak a Magyarországról bevándoroltak, majd a társadalmi emelkedés jeleként a századfordulón már Yorkville-ben alakult magyar zsidó negyed.

A századfordulón bevándorolt csoport kettős, sőt hármas identitása (amerikai magyar zsidó) az idő előrehaladtával és a magyarországi eseményektől erősen befolyásolva az 1920-as évekre átalakult: vallási téren az önálló magyar zsidó intézmények helyett az általános zsidó közösségekbe integrálódtak, egyleti élet és politikai érdekképviselet terén pedig egyre inkább elkülönültek az általános (keresztény) magyar szervezetektől, visszavonultak az amerikai magyar ügyekben való aktív részvételtől. Amerikaivá válásuk nyelvben és szokásokban gyorsabban végbe ment, mint a többi magyaré.

Ez azonban nem jelenti azt, hogy a két világháború között, majd a Holokauszt után is – a bevándorlók új nemzedékével – ne működött volna az Egyesült Államokban magyar nyelvű zsidó közösségi élet, magyar lapkiadás (pl. a New York-i magyar zsidóság hetilapja az *Egyleti Élet* volt). 1950-ben New Yorkban az összeírási adatok alapján 31 ezer főnyi magyarországi születésű zsidót becsültek, itt alakult meg 1951-ben a Magyar Zsidók Világszövetsége, az amerikai magyar ajkú zsidóság

Szatmári haszidok New Yorkban

IRODALOM

Domán István: A magyarországi jesivák növendékeinek szerepe a magyar nyelv és kultúra megőrzésében – idegenben. In: Fejős Zoltán – Küllős Imola (szerk.): *Vallásosság és népi kultúra a határainkon túl.* Vallási Néprajz, 4. Magyarságkutató Intézet, Budapest, 1990. 58–73.

Féder Zoltán: *Izraeli könyvtárakban. Két bibliográfia.* I. k. *Izraeli magyar nyelvű irodalmi művek, kiadványok bibliográfiája 1928–2002.* Eked, Tel Aviv, 2004.

Kovács Nóra: Baráti kapcsolatok hálózatában. Magyar zsidó bevándorlók első és második generációja Buenos Airesben: Integrációs stratégiák és identifikáció. In: Uő.: (szerk.): *Tanulmányok a diaszpóráról.* Gondolat – MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézet, Budapest, 2004. 96–121.

Puskás Julianna: Három világ. *Regio* 1994. 1. sz. 216–222.

Stark Tamás: *Zsidóság a vészkorszakban és a felszabadulás után, 1939–1955.* Társadalom- és Művelődéstörténeti Tanulmányok, 15. MTA Történettudományi Intézete, Budapest, 1995. (VI. fejezet: Vándormozgalom a vészkorszak után. 90–109.)

Magyar Zsidók Világszövetségének hírportálja: www.whjo.org

Hitachdut Olé Hungária honlapja: www.olehungaria.org

Joel Teitelbaum rabbi

Szenes Hanna

Részletek Szenes Hanna naplójából, a nahalali mezőgazdasági iskolában töltött időszakból:

„A lányok azt kérdik tőlem, vágyom-e haza? Mindig azt mondom, hogy nem. S ez igaz is. Az otthoni környezet és életfeltétel – valóban nem hiányzanak. De anyám és bátyám nagyon. … Szeretem az országot [Izraelt], helyesebben, szeretni akarom, mert nem ismerem még eléggé ahhoz, hogy megmondhassam, milyen benyomást tesz rám. Természetesen nap-nap után érzem a nagy különbséget a gálut [szétszóratás] és az ország között, itt az iskolában és mindenütt. A szabadságot, az emberséget." (1939. november 2.)

„Már könnyen írok héberül (bár hibásan), de azok a szavak, amik ma reggel a mezőn sétálva eszembe jutottak – magyarok voltak. És attól tartok, hogy sohasem leszek képes héber verset írni. Íme négy sor, amihez nem kívánok többet hozzáfűzni: Fekete földünket szántja a népünk / Aranyos kévét arat a karja / Mire a kalász a földet takarja, / Színaranyától csillog a képünk." (1940. március 25.)

Danzig Eliséva: *Szenes Chana élete, küldetése és halála.* Tel Aviv, 1954. 97., 104.

Egyleti élet Argentínában: Miss Hatikva 1961

képviseleti szerve is. A Bné Cion magyar klub ma is működik a metropolisban.

A magyar zsidó történelem paradoxona, hogy a magyar nyelvi és kulturális asszimilációtól leginkább elzárkózó kelet-magyarországi haszid csoportok egyike, a szatmári haszidok váltak a háború után Amerikában és kisebb részben Izraelben a sajátos magyar zsidó hagyományok megőrzőivé. Az irányzat vezetője Joel Teitelbaum (1887–1979) 1947-ben települt át New Yorkba, és Brooklynban (Williamsburg és Borough Park) szervezte újjá közösségét, amely mára a haszid világ második legnépesebb csoportjává vált. A hagyományokhoz szigorúan ragaszkodó közösség őrzi az óhaza ételeit, vallási folklórját és nyelvét is, bár természetesen nem elsődleges nyelvként.

Kanada

Napjainkban Montreálban és Torontóban működik magyar zsidó közösség. Torontóban jelenik meg 1961 óta a *Menora-Egyenlőség* – amely az észak-amerikai magyar ajkú zsidóság lapjaként határozza meg magát.

Dél-Amerika

Dél-Amerika államaiba a két világháború között, majd a Holokauszt után az 1950-es évek végéig érkeztek magyarországi zsidó bevándorlók. Önálló szervezeti kereteket a jelentősebb magyar közösségeket befogadó államokban – Argentínában, Brazíliában,

Az AMZSE színjátszó csoportja

Venezuelában és Uruguayban – alakítottak ki, mivel azonban az elmúlt évtizedekben már nem érkezett bevándorló utánpótlás, ezek jó része megszűnt vagy kiüresedett. Ez történt például a buenos airesi Argentínai Magyar-ajkú Zsidók Egyesületével, az AMZSE-val, amely egykor élénk magyar zsidó egyleti élet (sport, színjátszás, jótékonysági rendezvények) központja, és az egész Dél-Amerikában terjesztett *Hatikva* lap kiadója volt, mára azonban már nem magyar származású tagsággal bír. A magyar nyelvű zsidó sajtó megszűnésével a kapcsolattartás személyes, baráti kapcsolatok hálózatára maradt. Az MTI külföldi magyar szervezeteket bemutató adatbázisa két ma is működő szervezetet említ a kontinensen: a montevideoi székhelyű Magyar Izraeliták Közösségét, és az 1931-ben alapult Sao Paulo-i Magyar Anyanyelvű Izraelita Hitközséget.

Teller Ede

Neumann János

Tudja-e?

■ Magyarországi eredetű ultra-ortodox és haszid zsidó csoportok alapították és alkotják ma is azt a szélsőséges mozgalmat, amely vallási meggyőződésből elutasítja Izrael állam létét, és noha több generáció óta Izraelben élnek, egy részük az állampolgárságot is visszautasítja. A *Neturé Karta* (= a város védői) mozgalom 1935-ben jött létre, teológiai okokból helytelenítve a cionista országépítést és politikai célokat. Hívei a jeruzsálemi Mea searim negyedben és Bné Brakban élnek, komoly támogatást kapnak az Egyesült Államokban élő szatmári haszid közösségtől.

Theodor Herzl

■ Szenes Anikó / Hanna Szenes (1921–1944) volt az egyike azoknak az önfeláldozóan bátor ejtőernyősöknek, akik azért érkeztek a német megszállás alatt álló Magyarországra, hogy segítsék a zsidók menekülésének és ellenállásának megszervezését. Hanna Budapesten született és nőtt fel egy asszimilált zsidó családban. 1939 őszén vándorolt ki Palesztinába, majd mezőgazdasági tanulmányai után csatlakozott a Szedot Jam kibuchoz. Az európai zsidóság sorsa miatt érzett felelősséggel csatlakozott az angol hadsereg által szervezett ejtőernyős csapathoz és vállalta a bevetést 1944-ben. A magyar hatóságok elfogták, kínzásokkal vallatták, majd kivégezték az akkor 23 éves fiatal nőt. Izraelben nemzeti hősként tisztelik, héberül írt versei is jól ismertek.

■ A Herzl-díjat Izraelben évente ítélik oda kimagasló teljesítményt nyújtó magyar származású zsidó tudósoknak, művészeknek. A díjazottak között volt az elmúlt évtizedekben Teller Ede atomfizikus, Efrajim Kishon író, Meir Weiss Biblia-tudós, Itamár Jaoz-Keszt költő-műfordító, Jossi Stren festő, Dan Ofry újságíró-lapszerkesztő. A díjat a Budapesten született, de felnőttként főképp Bécsben élő Herzl Tivadarról, vagy ahogy világszerte ismerik Theodor Herzlről (1860–1904) nevezték el. Bár cionista eszméket és utópiákat Herzl előtt már mások is megfogalmaztak, két könyvében – *A zsidó állam*, 1896 és *Ősújország*, 1902 – kifejtett ideái, és azok hatása miatt mégis őt tekinti a világ a zsidó állam profétikus megálmodójának, a cionizmus szellemi atyjának. Földi maradványait 1949-ben Izraelbe szállították, és államfőnek kijáró tisztelettel temették újra.

■ Az *Új Kelet* az egyetlen a Kárpát-medencén kívül megjelenő magyar nyelvű napilap. A lap előzménye az azonos címen 1918 és 1940 között Kolozsvárott Marton Ernő és Schön Dezső vezetésével megjelent újság. A Holokauszt idején betiltott lap, 1948 nyarán indult újra Tel Avivban, és ott jelenik meg megszakítás nélkül azóta is. Az *Új Kelet*nek nem csak Izraelben, hanem Európában, Észak- és Dél-Amerikában, sőt Ausztráliában is vannak előfizetői. Jelenlegi főszerkesztője Dan Ofry.

FILMAJÁNLAT

Magyarok Izraelben (MTV, 2004) Ráday Mihály négy részes dokumentumfilmje magyarok nyomait, magyar emlékeket mutat be Izraelben.

Az első rész II. András és a keresztesek idejébe kalauzol, és nyomaikat követve kutat összefüggést, helyszínt és leszármazottakat Akkóban, Miiliyában és Jeruzsálemben. A második rész a 19. századról, Petah Tikva alapításáról és lakóiról szól, valamint a jeruzsálemi „magyar házakról". A harmadik rész egy rendhagyó múzeumlátogatás „A magyar nyelvterületről származó zsidóság emlékmúzeumában" Cfatban. A negyedik rész pedig Judith Sharont, a híres tel-avivi magyar cukrászda tulajdonosát mutatja be.